

Az 1848–1849-es szabadságharctól a Gulágig – A MOSZT Kutatócsoport hármás könyvbemutatója¹

2021 októbere izgalmasan telt a Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történelmi Kutatócsoport (MOSZT) számára, hiszen a *Pécsi Történelmi Ruszisztika* című kötet mellett még további három könyvüket mutatták be a hónap folyamán. A hármás könyvbemutatóra 2021. október 27-én a Pécsi Polgári Kulturális Esték keretében került sor a Palatinus Grand Hotel Bartók termében.

A rendezvényt – melyen közel hatvanan vettek részt – Szabó László, az LDSZ Biztonságtechnikai Kft. kereskedelmi igazgatója és társtulajdonosa, a MOSZT Kutatócsoport főszponzora és az est házigazdája nyitotta meg. Szabó kitért arra, hogy mióta fűzi kapcsolat a kutatócsoporthoz, miért fontos számára annak támogatása, és honnan ered a történelem – azon belül az 1848–1849-es magyar szabadságharc – iránti érdeklődése.

Szabó László megnyitó beszéde

Ezután Bebesi György, a MOSZT Kutatócsoport alapító elnöke, a PTE BTK TTI Újkortörténelmi Tanszékének habilitált docense vette át a szót. Bebesi először Szabó László többéves támogatásának fontosságát emelte ki, majd felvázolta, hogy maga a kutatócsoport mit tart küldetésének. A MOSZT – a szó jelentése híd – a doktori program és a Történettudományi

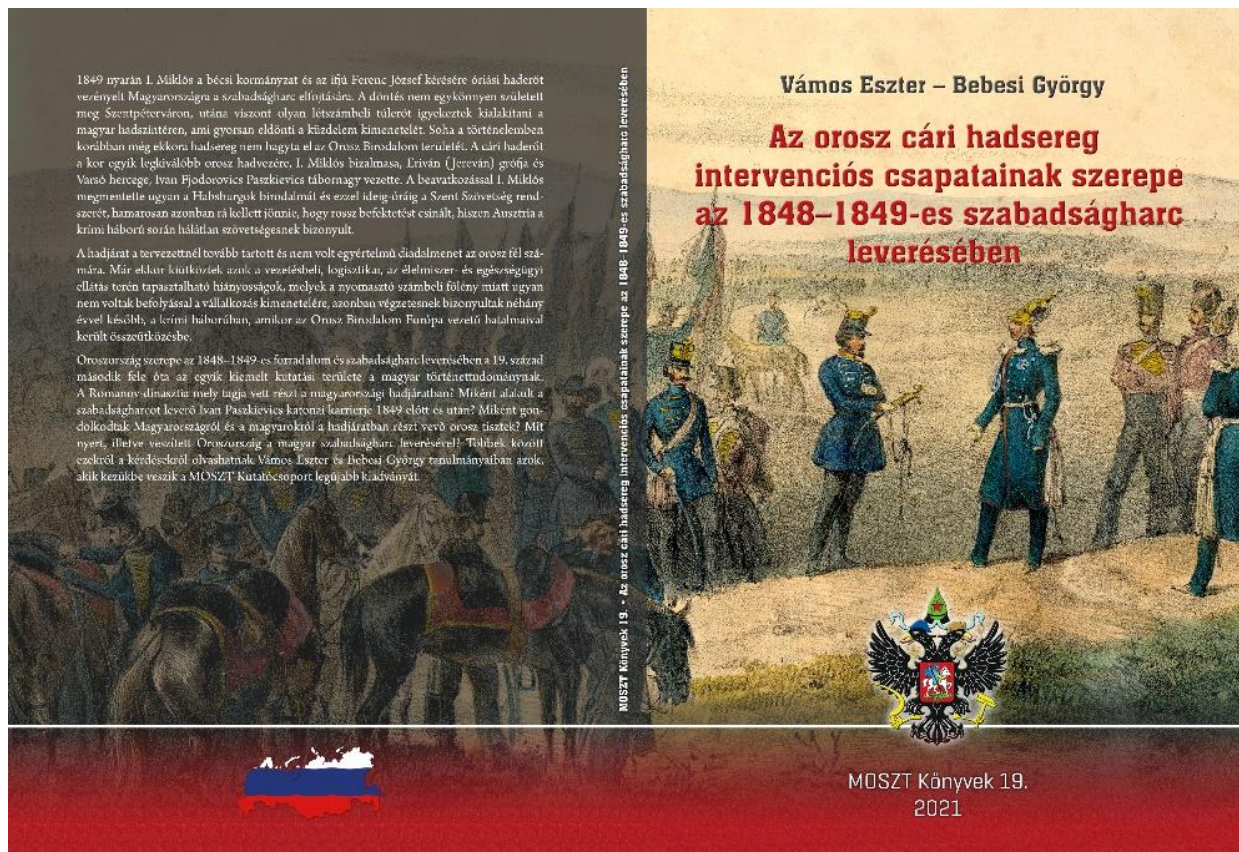
¹ Jelen írás az Újkor.hu Beszámoló rovatában jelent meg 2021.12.10-én.

Intézet tudományos műhelyeként, autonóm kutatók és oktatók szabad társulásaként jött létre 2004-ben azzal a céllal, hogy a régióban dolgozó és a korszakkal foglalkozó ruszista-szovjetológus kollégák munkáját összehangolja, számukra konzultációs és publikációs fórumot biztosítson, hozzájáruljon a szakmai utánpótlás neveléséhez, segítse a disszertációk elkészültét, továbbá konferenciák, sajtóbemutatók szervezésével erősítse a tudományos nyilvánosságot és létrehozza a ruszisztikai-szovjetológiai kutatások egy vidéki központját.

Bebesi György előadása a 1848–1849-es kötetről

Bebesi ezután rátért *Az orosz cári hadsereg intervenciója csapatainak szerepe az 1848-1849-es szabadságharc leverésében* című kötet ismertetésére. Elmondta, hogy Szabó László néhány évvel ezelőtt azzal a gondolattal fordult hozzá, hogy szívesen olvasna olyan MOSZT-könyvet, amely a 1848–1849-es magyar szabadságharccal foglalkozik, ám nem a megszokott módon, hanem a '49-es cári intervenciónak egy olyan megközelítéséből, amelyből kiderül, hogy miként látták az eseményeket és a magyarokat maguk az oroszok. A független műhely elfogadott kutatási projektjeivel egybeesett a szponzori megkeresés, ezért elfogadták a javaslatot.

Vámos Eszter és Bebesi György könyvének borítója

A kötet voltaképpen négy, műfajában eltérő, de egymást kiegészítő írásból áll. Az első Vámos Eszter – jelenleg doktori védés előtt álló kutató – Bebesi György témavezetése mellett írt mesterszakos szakdolgozatának (1849 orosz szemmel. *Múló dicsőség, a katasztrófa előszele*) átdolgozása, melyben az orosz cári hadsereg 1848–1849-es magyar szabadságharcban való szerepét vizsgálja. Ezt Bebesi egy, a szabadságharc orosz leverőjéről, Ivan Fjodorovics Paszkievicsről (1782-1856) szóló tanulmánya követi.

A kötet színvonalát tovább emeli egy forrásközlés, Andrej Fatyjejev visszaemlékezése (*Egy orosz katona elbeszélése az 1849. évi magyarországi hadjáratról*), amelyhez Bebesi írt bevezetőt. Fatyjejev huszárhadnagyként vett részt a magyarországi hadjárásban, és benyomásait, emlékeit – amelyeknek különös jellemzője volt a magyarok iránt érzett nagyfokú szimpátiája – a későbbiekben papírra vetette.

A kötethez Kolontári Attila, a MOSZT társelnöke írt szerkesztői előszót, mely önálló tanulmányként is megállja a helyét. Amellett, hogy bemutatja a kötet, valamint a téma kutatásának háttérét és előzményeit, kitér arra is, hogyan épül fel a kiadvány, továbbá számtalan érdekes információval is szolgál. Többek között megtudhatjuk, hogy a Romanov-dinasztia

mely tagja vett részt a magyarországi hadjáratban, milyen legenda kering arról, hogy I. Miklós cár hogyan ítélte meg a magyar szabadságharcot. Az említett szempontok az előadás során is bemutatásra kerültek.

Bebesi György bemutatja *Az orosz cári hadsereg intervenciós csapatainak szerepe az 1848–1849-es szabadságharc leverésében* című kötetet

Bebesi egyebek mellett portrék, illetve térképek vetítésével tarkított rendkívül színes előadása során áttekintést nyújtott a szabadságharc előzményeiről, az 1830-as és 1840-es évek főbb – az Orosz Birodalom, illetve Ausztria számára meghatározó – diplomáciai eseményeiről, az orosz hadseregről, Ferenc József és I. Miklós cár kapcsolatfelvételéről, arról, hogy a cár voltaképpen miért egyezett bele abba, hogy segédkezet nyújtson Ausztriának és beavatkozzon a magyar szabadságharcba. Bemutatta, hogy miként alakult a szabadságharcot leverő Ivan Paszkievics katonai karrierje 1849 előtt és után, hogy miként gondolkodtak Magyarországról és a magyarokról a hadjáratban részt vevő orosz tisztek, továbbá mit nyert, illetve veszített Oroszország a magyar szabadságharc leverésével.

A magyar szabadságharc hadműveletei 1849 nyarán (Forrás: Wikipédia)

Az este hátralévő részében két kötet – egy 2019-ben megjelent, valamint egy 2021-ben újraindított kismonográfia – került bemutatásra. Saáry Gábor Levente 2018-ban írt, „Az Év Oroszdolgozata” elnevezésű országos versenyen első helyezést elnyert pályamunkája alapján készült A magyar gépkocsizó gyalogság létrejötte és szerepe az 1941-es Szovjetunió elleni hadműveletekben című kötetet Bene Krisztián egyetemi docens, a PTE BTK dékánhelyettese és Francia Tanszékének vezetője, a MOSZT alelnöke mutatta be. A kötethez Mezei Bálint, az ELTE adjunktusa mellett ő maga is írt előszót.

Bene hangsúlyozta a mű hiánypótló jellegét, objektív megközelítését, terminológiailag pontos és mindemellett olvasmányos stílusát, tágkörű forrásbázisát. Saáry Gábor mellett, hogy magyar nyelvű szakmunkákat dolgozott fel, szovjet katonai szakírók írásait is alapul vette, emellett részletes levéltári kutatásokat végzett és interjúkat is készített.

Bene dicsérte továbbá a mű adatokban gazdag mellékleteit is, hiszen a kötet számtalan térképet, harcokban részt vevőket ábrázoló fényképeket, a három gépkocsizó zászlóalj parancsnokainak rövid életrajzát öleli fel.

Bene Krisztián bemutatja Saáry Gábor kötetét

Ezt követően Bárdonicsék Dominika, a PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskolájának harmadéves doktorandusza OTDK harmadik helyezést elért dolgozatára, valamint „Az Év Oroszdolgozata” versenyen különdíjat nyert munkájára épülő A szovjet büntetés-végrehajtás egy sajátos válfaja: a Gulág női táborai (1934–1953) című kötetét mutatta be Kolontári Attila, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága tudományos főmunkatársa. Kolontári – aki bevezető tanulmányt is írt a kismonográfiához – először arról számolt be, hogy a szerző, a PTE harmadéves doktorandusza ma is komoly Gulág-kutatásokat folytat, és jelenleg tagja a MOSZT mellett a Gulág- és Gupvikutatók Nemzetközi Társaságának (GKNT) is.

Kolontári Attila bemutatja Bárdonicsek Dominika könyvét

Előadásának további részében kiemelte a téma újfajta megközelítését: a kutató egyrészt felvázolja a Gulág és a női táborok keletkezését, működését, a lágerrendszert elhelyezi a sztálini totalitarizmus egészének történetében, másrészt egyéni sorsokon keresztül érzékelteti a szenvedéseket.

Bemutatja a lágerek működését, az ottani élet- és egészségügyi körülményeket, a kiszolgáltatottság tényezőit, a mindennapi szabályokat és az azok megszegését eredményező büntetéseket, a kapcsolattartási lehetőségeket, a tábori folklórt. Statisztikai eredményeket is ismertet, emellett pszichológiai vonatkozások is megjelennek munkájában, hiszen sajátos élethelyzeteket, túlélési stratégiákat is vizsgál.

Kolontári Attila előadása

A rendezvény és az est folyamán bemutatásra került könyvek megmutatták, hogy a járványhelyzet ellenére sem állt meg teljesen az élet, és a MOSZT Kutatócsoport a koronavírussal járó nehézségek ellenére is hatékonyan tudta végrehajtani munkáját, célkitűzéseit. Az előadásokat dedikálás, majd vacsora és a jelenlévő szerzőkkel történő kötetlen beszélgetés zárta.

A bemutatásra került könyvek adatai:

Bárdonicsek Dominika: *A szovjet büntetés-végrehajtás egy sajátos válfaja: a Gulág női tábora (1934-1953)*. (MOSZT Könyvek 13.) PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, Pécs, 2021.

Saáry Gábor Levente: *A magyar gépkocsizó gyalogság létrejötte és szerepe az 1941-es Szovjetunió elleni hadműveletekben*. (MOSZT Könyvek 15.) PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, Pécs, 2019.

Vámos Eszter – Bebesi György: *Az orosz cári hadsereg intervenciós csapatainak szerepe az 1848-1849-es szabadságharc leverésében*. (MOSZT Könyvek 19.) PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, Pécs, 2021.

Bárdonicsek Dominika